

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., váczi körút 3.
hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . frt 7.—
Félévre . . . . . » 3.50
Negyedévre . . . . . » 1.75

Egyes szám ára 14 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAS.

Hol a tanulság?

Az antisemitizmus vak éje eloszlott, a suhogó rémek elpusztultak, a kísérteties látományok eltűntek. Ismét a felvilágosodás dicső napja tűz le reánk jótékony, melengető sugaraival.

Ha visszagondolunk a közelmúlt napokra igazán hinni tudjuk, a mit a zsidók történelme minden lapon hirdet; újra látjuk az isteni gondviselést, mely a zsidó népre csak azért méri megpróbáltatásait, hogy belőlük új áldás fakadjon, sorsának előmenetele, hivatásának beteljesülése származzék. Nem úgy látszik-e, hogy az antisemitizmus viharja, mely annyira felkorbácsolta a tenger hullámain hajónk körül és pillanatokra halálos aggodalomba ejtette szíveinket, csak gyorsabban vitte a hajót a nyugalom áhított révébe? Azok a vívmányok, melyeket a század felvilágosult szelleme és bölcs törvényhozás nyújtott nekünk, nem most nyertek-e megdönthetetlen alapot, mikor a szenvedélyek ellen küzdve, a népélet sötét mélységeit kellett felszántaniok? Jogegyenlőség és vallásszabadság már törvénybe voltak ígátva hosszabb idő óta, de az előítéletek társadalmi hatalmát akkor győztük le igazán, mikor irtózatos rohamra szállottak a törvény hatalma ellen.

Igen, az antisemitizmusnak volt haszna a magyar nép erkölcsi fejlődésében. Bár a tiszai vérvádban az általános kórnak legerősebb mérgező hatását kellett átszenvednie: hamarabb gyógyult ki belőle, mint a ragálytól megszállott más népek. És erős meggyőződésünk, hogy jobban is van biztosítva a méregcsirák új beférközése ellen minden szomszédos országnál. A magyar nemzet a türelem és lelkiszabadság népe marad, mint volt mindig ezredéves dicső történelmében.

De vajjon ép oly üdvös hatással volt-e a

kiállott vész a magyar zsidóság beléletére is? Igazolva van-e a bibliai hit, hogy az Ur csapással látogatja népét, mert javulását és megtisztulását kívánja? A külső ellenség támadása nem vehetett erőt Izrael falain; de le van-e győzve a veszedelmesebb, belső ellenség, ki életerejének gyökereit rongálja?

Előidézték-e az antisemitizmus viharai legalább azt, a mi a természet elemi parancsaként hangzott a magyar zsidósághoz: megteremtették-e az összetartozás tudatát, fölkellették-e a közös kötelességek érzését? A külső vészek megszüntették-e a nyomorult pártoskodást, megállították-e az apró-cseprő érdekek örületes hajszeját? Az összetornyosult villámfelhőkből kisugárzott-e a biztató kijelentés, hogy a magyar zsidóság megérti helyzetét az ország népei között, és egyesült erejével szolgálni fogja azt a hivatást, melyet gondviselés és történelem ujjmutatása számára kijelölt?

A ki körül néz és önmagát ámitani nem akarja, legalább a dolgok látható színén nem találja azokat a jelenségeket, melyekből vigasztaló meggyőződést meríthetne.

E lap 46-ik számában hivatott toll mutatott rá, hogy a zsidó vallás receptióját a törvényesen elismert felekezetek közé — ez első lépést arra, hogy az ország zsidó lakosai biztosítva lássák és méltó módon élvezhessék lelki szabadságukat, emberi és polgári jogait, — maguknak a zsidóknak kibékíthetetlen viszálykodása teszi lehetlenné. Ez tökéletesen igaz is.

Akkor is, mikor a tiszai vérvád pere halálos veszedelembé ejtette nemcsak nálunk, de más országokban is a felekezet állását, becsületét, és a felekezet minden egyes tagjának személyes biztonságát: a magyar zsidóság nagyrésze kérvényeket küldött az országgyűléshez, melyekben a »hithűség« és »ösi szent hagyó-

mány tiltakoztak, hogy többé hitsorsosaikkal egy felekezetbe soroltassanak.

Tény ez, mit hiába való dolog phrázisok szépítő tapasztával befedni.

És talán másképen van-e most? Nem látjuk-e napról-napra és községről-községre, hogy hitvány priváttörekvések teljes felekezeti ellentétek jelentőségével lépnek fel? Két »előkelő« család hiu versengése nem elégséges-e akárhol arra, hogy nemcsak két hitközséget, de két külön »vallásfelekezetet« teremtsen, melyek kormány, országgyűlés, hatóságok előtt a hitközösség minden kötelékét is megtagadják és a vallási életüktől idegen tényezők gyámkodását mondhatni erőszakosan követelik? És csak nézni kell politikai választások idején, hogy ezek az ugynevezett »hitközségi elnökök« szent felekezeti érdekek palástjába burkolózva, milyen nemes versengéssel küzdenek egy-egy város vagy megye hatalmasainak kegyéért, mily magasztos hevülettel prostituálják felekezetük önérzetét és a »nagyra-becsült« polgári jogok gyakorlatát? Kell-e talán példákat is megnevezni, hol oly sok van a példából!

Lehetséges-e, hogy ily módon a magyar zsidóság erkölcsi erőnek adhassa bizonyosságát? Lehetséges-e, hogy a kik az államot vezérlik és máshitű polgártársaink felismerjék a zsidóság értékét a nemzeti életben; tisztelettel viseltesse nek felekezeti érdekei és emberi jogai iránt? Nem kell-e gyűlevész tömeget benne látniok, melyet kihasználniok, esetleg elnyomniok is szabad?

Igaz-e a szent tan, hogy Izrael istene azért küld szorongattatást népére, mert fokozni akarja erkölcsi erejét, teljesebbé tenni hivatását? Ha igaz, akkor azt kell hinnünk, hogy új veszedelmeknek kell érniök hazánk zsidóságát. Akkor azt kell hinnünk, hogy az antisemitizmus sem végezte be feladatát a zsidósággal szemben. Akkor a lázongó tenger haragjának kell tovább is hánynia a hajót és sokan, olyanok, kiknek tanító példával és utmutatással hitfeleik előtt kellene járniok, talán még az engedetlen Jónás próféta sorsát fogják megismerni, hogy beledobva a háborgó hullámokba falánk czápák belében fogják megtanulni, miként kövessék az Urnak parancsait.

Mezei Ernő.

A zsidó középiskola kérdéséhez.

II.

Mint első cikkemben említettem, hazánk egyik hírneves tudományban és hazafiúi érdemekben egyaránt gazdag férfia, *Pulszky Ferencz* a tavalyi budgetvita

alkalmával azon atyai tanács hangján elmondott komoly indítvánnyal állott elő, hogy a hazai zsidóság nagyobb pénzösszeget bocsásson a magas közoktatási kormány rendelkezésére középiskolai czélokra, hihetőleg a fennálló keresztény felekezeti középiskolák segélyezésére; mert az állami tanintézetek fentartásához a zsidók ugyanis elég arányos, sőt túlságos mértékben járulnak, főképp, ha tekintetbe vesszük, hogy az állami iskolák minden más hitfelekezet jogos igényeit kielégítik, minden más vallás szokásait respectálják, csak a »kötelességekben egyenjogositott« zsidókéit nem, kényszerítvén a zsidó tanulókat vallásos érzelmeik elnyomására és felekezeti hittörvényeik megtagadására. A szombati irás és rajzolás kényszere legalább erre vall, jóllehet ez intézkedésben más is lappanghat a bokor mögött, t. i. azon szándék, hogy a zsidó tanulók számát apaszszák, azon feltevésből kiindulva, hogy az orthodox zsidó nem lesz hajlandó fiát oly iskolába küldeni, mely sarkalatos hitelveiről való lemondására készíti.

Hogy mi más felekezetek középiskoláit alapítványainkkal gazdagítsuk, azon középiskolákat, melyek a zsidó tanulót csak a rendes beiratási idő lefolytával veszi be falai közé, ha épen még maradt üres pad, és akkor is legtöbb helyen csakis dupla tandíj árán; hogy mi azon felekezeti iskolákat anyagi támogatásban részesítsük, melyek nagy része a »jakheczet« — tanári értékezteken így szokás a zsidó tanulót czimezni — csak a korrepeticziós órán nézi barátságos szemmel: azt csak naiv természet és a felekezeti középiskolák intollerans szellemét és szükkeblülőségét nem ismerő nemes jellem, minő az indítványozó ur, ajánlhatta.

Vagy azt higgyük, hogy alapítványok tételével javulni fog ezen viszony? hogy pénzükkel gyarapított keresztény középiskoláink majd jobb bánásmódban fogják részesíteni zsidó tanulóikat?

Én bizony nem hiszem! Nézzük csak a megyei közigazgatási életet, — az állami intézkedések bírálatába állásomnál fogva nem akarok bocsátkozni — nálunk, Nyitra megyében, a virilisták fele zsidó, mi arra mutat, hogy megyénk zsidósága az adóteher viselésében kiveszi a maga részét; de azért a zsidó nem csak a magasabb, hanem a legalsóbb rendű közigazgatási hivatalokból is ki van zárva még pedig zsidó vallása miatt, mert nemzetiségi kérdéstről itt nem lehet szó. Hisz elég cseh, morva, német és lengyel származásu keresztény vallásu visel magasabb hivatalt, míg a zsidó, daczára annak, hogy ő legönzetlenebbül testül lelkestül magyarnak vallja és érzi magát, még a szolgabíró portása sem lehet.

Én csak objektive itélem meg a helyzetet, engem nem vezérel vallásos fanatizmus, sem felekezeti gyűlölet, sem sértett önérzet, mely többszöri sikertelen pályázat folytán méltó neheztelésekre szolgáltatathatna

okot, én és velem az egész zsidó értelmiség az emberben az embert, a magyar emberben polgártársamat látom, ki akármilyen módon és szertartás szerint imádja istenét, szeretett hazánk drága tagja. Mi, zsidók, nem ismerünk, hanem érezzük felekezeti korlátot; mi gyakoroljuk a felebaráti szeretetet, ámbár az a keresztény vallás alaptétele; mi nem teszünk különbséget felekezet és felekezet között; mi más hitűek vallásos meggyőződését ép úgy tiszteljük mint a magunkét.

Ennek legeklatánsabb példáját nyújtja a vezetésem alatt álló egyetlen hazai zsidó középiskola, mely tekintettel keresztény vallású növendékeire a heti szünetet szombat- és vasárnapra terjeszti ki, a törvényes tanterv óraszámát a hét többi 5 napjára szétosztván; tanárai között róm.-kath. vallású is van, ki, jobb minősítvény birtokában lévén, a vele pályázó hitsorsosunk mellőzésével megválasztatott.

Izr. reáliskolánk a tanulókat érdemük és nem vallásuk szerint osztályozza; nálunk minden növendék vallás különbség nélkül „kedves fiam“, a hirhedt „kölyök“ szót csak a természetrajz tanára használja a kutya leírása alkalmával.

Hogy reáliskolánk szellemileg kiállja a versenyt a hazai hasonrangu középiskolákkal, azt bizonyíthatják a fővárosi reáliskolák, a budapesti keresk. akademia és a pozsonyi állami főreáliskola évi értesítői, melyekben a 4 reálosztályt nálunk végzett növendékek mint legjobb tanulók tündökölnék. Hogy hazafias működésében sem áll a többi magyar tannyelvű középiskola mögött, tanúsítja a magas közokt. kormány ismételt elismerő nyilatkozata és azon kitüntetés, melyben a leghevesebb antiszemita mozgalmak közepette kegyesen nyújtott állami subventió által részesített.

E segély, viszonyítva a többi felekezeti középiskolának adottakéhoz, bizony csekélynek mondható. Reáliskolánk évi 1200 frtot kap az állami pénztárból, az esztergomi hasonrangu 2000, a sümegi 4000, a jászberényi kath. gymnázium 8600, az eperjesi ág. ev. gymnázium 8700, a nyiregyházi 8990, a rozsnói 7000, a selmeczbányai 9300, a rimaszombati 7000, a mármaroszigeti 10.000, az ev. ref. középiskolák 23.000 frt. évi segélyt. De hiába azért vagyunk zsidók! Talán sikerült ezen érdekes statistika összeállítását által a képviselőházban ülő hitsorsosainkat arra bírni, hogy befolyásukkal oda hatnának, hogy hazánk egyetlen zsidó középiskolája az állam részéről oly támogatásban részesüljön, melyet missiójánál és működésénél fogva megérdemelne, és melyre mostoha anyagi viszonyainál fogva annyira szorulna.

Reáliskolánk bővebb ismertetése jövő számban következik.

Dr. Mahler Miksa,

a vágujhelyi reáliskola igazgatója.

Ezer akadályon keresztül.

Ha akkor mondta volna valaki annak a megtört falusi özvegyasszonynak: Ez a te fiad, a kiról azt irta most egynapos kassai gazdája, hogy abból soha ez életben nem lesz semmi, hogy csak őjjön érte azonnal, mert ő nem tartja tovább egy óráig sem; — hogy ugyan ez a fiu büszkesége lesz egykor két hazának, hogy tisztelni fognak nála országnagyok, sőt maga ez ország minisztere is; hogy ugyanennek a fiunak összeszedgetik és feljegyzik majd gyermekkorára, szenvedéseire, csalódásaira, küzdelmeire és sikereire vonatkozó összes adatokat; mert ezek helyt követelnek maguknak a század műtörténetében; — mindezt ha elmondta volna valaki akkor a szegény sujtott anyának; mi tagadás, bizony — hitelre talált volna nála a kassai levél és kétségbeesése daczára is. Hisz anyja volt a bevádolt gyermeknek s oly nagy reményeket fűzött volt egykor egyetlen fiához! de más, idegen valaki, ha hallotta volna ezt a próféciát, bizisten, örülnék nyilvánította volna a prófétát.

A Szepességből származott Klein Jakob szegény ember volt ugyan, de ritka becsületessége és ritka szép írása kedvelt emberré tette a gönczi hitsorsosok szemében, kik közül — tisztesség ne essék, mondván — nem tudott biz irni (hacsak jobbról-balra nem) egyetlenegy is.

Tanítója lett ő hát az ottani Izrael fiainak és leányainak, s így, tanítója saját egyetlen fiának is. Gyönyörűek lehettek azok a tekervényesnél is tekervényesebb kacskaringók, melyekkel a tanító-apa kivált a sokhegyü german nagy kezdőbetűket ellátta, csak hogy kis fia biz azokat játszva utánozta, sőt, atyja leirhatatlan büszkeségére, még sokkal szebbeket is produkált. S midőn a nyolcz éves gyermek egyszer arra vetemedett, hogy nemcsak az atyja által leirt betűket rajzolgatta, hanem lerajzolta magát az atyját egész iskolájával, úgy, hogy minden egyes gyermekre rá lehetett ismerni: a boldogságtól egészen elbizakodott atya merészen kimondta még a mindenható roshákokhol előtt is, hogy az ő Miksája, ha ő (az apa) megéri, még dicsőséget hozand az egész gönczi községre.

De a sors kaczagva felelt: Te ugyan meg nem éred, fiad azonban dicsőségére válik majd nem csak Göncz zsidó községének, nemcsak széles e hazának, de még ennél is sokkal tágabb földnek!

O, de mennyi szenvedés után; mennyi csalódás és megpróbáltatás árán!

A korán árvaságra jutott gyermeket tehetetlen özvegy-anyja egy gönczi előkelőség ajánlata segítségével egy kassai hitsorsos-kereskedőhöz adta tanoncznak. Elszorult szívvél vált meg, akkor legelőször, gyermekétől, kinek számára egészen más pályát

álmodott ő; de végtére is még örvidenie kellett, hogy kis fia meglehetősen kedvező feltételek mellett oly hamar jó helyre talált; örült is, hogy szive majdnem megszakadt fájdalomában.

Pedig a csapás csak 3 nappal később érte, otthon, Göncz községében. Mercurius gyöngéd fia mindjárt az első napon levelet intézett az özvegyhez, melyben értesítette, hogy fia oly kimondhatatlanul ostoba ficzko, hogy belőle, erről jót mer állani, soha ez életben nem lesz valamire való ember. Dehogy tartja tovább üzletében „ezt a marhát.“ Csak jöjjön érte anyja azonnal és vigye vissza magával Gönczre.

Hogy mi volt nagy büne, azt Klein maga így adja elő: „Működésemet azzal kezdtték meg velem, hogy egy csomó összehajtott papírost simitgattattak ki velem. Én lelkiismeretesen el is végeztem a munkát, mire gazdám rám rivallt, hogy miért nem teszek valamit, miért nem hajtogatom be a papirlapokat? Nem tudtam ugyan és nem tudom még mai napig sem, miért kellett a csak az imént szépen kiegyenisített papirosokat ismét behajtogatnom, gazdám azonban oly mérgesen nézett rám, hogy a viláért sem mertem volna ezíránt interpellálni; hozzáláttam tehát újból a munkához. Mikor ennek is vége szakadt, ismét rám rivaltak, hogy mit áldogálok, miért nem dolgozom? Nem tudtam hamarjában, mihez fogjak, hát ismét kiegyenisíteni kezdtem a behajtott papirlapokat. Csak hamar észrevettem azonban, hogy utjában vagyok majd az egyiknek, majd a másíknak, majd az ur majd a felesége, utóbb a segéd is belémbotlott, a minnélfogva azt hittem, nagy szívdességet teszek mindnyájuknak, ha utjukból kitelek. Alkalmos pillanatban felkapnshzkodtam, anélkül, hogy észrevették volna a portékákhoz támasztott létrára és ott guggoltam szépen a finom posztók, gyufacsomagok, czukorsüvegek és egyéb drágaságok közt. Merész tett volt, de meg is lakoltam érte. Gazdám tajtékozva a dühtől, hozzáfogott a levélíráshoz és én harmad napon már otthon voltam az e csapástól egészen megtört szegény anyámnál.«

Kassai gazdájának Klein csak 6 évvel később bocsájtotta meg róla mondott ítéletét, akkor t. i. mikor a pesti művész-egylet kimondta és jegyzőkönyvileg meg is örökitette, hogy Klein Miksában t e h e t s é g n i n c s e n ! . . . . Maradjunk azonban szépen a sorrendnél.

Kassai kudarcza után Klein Miskolczra ment, hol nagybátyja G ö n c z i színigazgató tartózkodott és kit arra kért, szerezne neki olyan helyet, hol faragni, gyurni, de leginkább rajzolni lehessen. Nagy-

* A hírneves művész fájdalmas keserűséggel emlékezett meg előttem erről a levélről, mely anyjának oly roppant fájdalmat okozott. A bölcsítéletű, gyöngéd férfit csak azért nem nevezem meg, mert a kassai kereskedők közt, még most is szerepet visz.

bátyja be is tette egy czukrászdába inasnak, de a gyenge alkotásu fiu nem bírta a nehéz mozsarat s csakhamar ott kellett hagynia ezt a helyet is.

Klein ezután feltette magában, hogy ha még egyszer beáll valahová, ott meg is marad, ha mindjárt belehal is, föltéve természetesen, ha faragásra és rajzolásra alkalma lesz Szerencsétlenségére nyers és szívtelen ember volt, kihez nagybátyja ezután bejuttatta és a kinél Klein 5 évig és 3 hónapig maradt. Új gazdája, egy órás mester, leírhatatlanul rosszul bánt intelligens inásával, már azért is, mert ő maga szörnyü tudatlan volt és a betüket csak hirtől ismerte. Ez azonban nem tántoritotta meg Kleint elhatározásában, annál is iukább nem, mert alkalma volt rajzolni és volt anyaga is, — régi órák alabastrom diszítései, — melyből este és hajnalban kénye-kedve szerint faraghatott.

Abból az időből különösen két férfura hálával emlékszik vissza művésznk; két büszke gentryre, kik nem igen állottak szóba minden emberrel, de a kik ő vele, a zsidó inással szívesen foglalkoztak, bátorították, dicsérték rajzait és faragványait és elhitték vele, hogy belőle valaha még híres művész lesz. P a p Dezső és K u n Sándor tiszta jellemükkel és magaviseletükkel is nagy befolyást gyakoroltak a fogékony ifju lelkére. Őket igyekezett utánózni, hozzájuk hasonlóvá lenni. Nem tudom, él-e még e két férfiú Miskolczon, ha igen, vegyenek ez uton is tudomást a nagy művész hálájáról. Az órásmester nevét, ki még most is él Miskolczon, Klein megnevezni nem akarta.

P a p és K u n urak tanácsára és bátorítására Klein inaskodása utolsó idejében rajzait a pesti művész-egyletnek küldötte be ítéletmondás céljából. A válasz azonban nagyon soká váratott magára. Lelketlen mestere kényszerítette Kleint, már miután az 5 év letelt, hogy még 3 hónapig szolgálja, de még ez idő alatt sem érkezett meg Pestről a várva várt ítélet. Klein tehát elhatározta, hogy elmegyén maga érette. 1864. január első napjaiban ott hagyta Miskolczot vékony nyári ruhában. Volt főnöke egy fillért sem adott neki utra, hanem akkor is a már nevezett két ur részesítette némi pénzsegélyben, miután nem tudták rábírní arra, hogy Miskolczon maradjon a melegebb idő beálltáig.

Utja Miskolczról Pestig eltartott majdnem 3 hónapig. Vándorunk ugyanis egerutját elébb Göncz felé vette, anyjához; aztán elnézett Ungvárra, hol 100 éves nagyanyja lakott és csak azután indult, természetesen gyalog a fővárosba, hova Márczius végén érkezett meg.

A milyen lelkiörömmel nézegette itt a paloták diszítéseit, muzeumunkban a szobrokat, melyek lelkét kimondhatatlan kéjjel töltötték el, mert érezte magában: ilyet, talán még szebbet ő is tudna készíteni; ép oly mélyen sujtotta a művészek egylete által

végre még is kimondott ítélet, mely szerint Klein rajzai, modeljei nem vallanak tehetségre. Ez ítéletet tartalmazó jegyzőkönyvet Klein kivette magának és még mai napig is őrzi. Alá van írva Telepy Károly, az egylet akkori titkára.

Ez 1864 április első napjaiban történt. Klein le-horgasztott fejjel, pénz és kilátás nélkül taposta a nagy idegen város utcáit. Közel volt a kétségbe-eséshez midőn egy távoli rokonára bukkant, ki azt a jó tanácsot adta neki, forduljon a fővárosi zsidó kéz-mives egylethez, az talán gondoskodni fog róla. Ez egylet már 45 éve, hogy fennáll. Háromezernél több kézmivest nevelt eddig és ernyedetlenül és áldásosan működik még most is derék elnöke, dr. Schoen-berg Armin vezetése alatt. Akkor ez egylet a fe-lejthetetlen Kern Jakab elnöksége alatt állott, s hozzá fordult Klein is kérésével. Kern természetesen nem gondolt arra, hogy Kleinből művészt neveljen, mert akkor bizonyára egészen másképen járt volna el vele szemben. Klein kérésére, hogy ő minden áron szobrászhoz akarna bejutni (az órásmesterségről hal-lani sem akart) az egylet Szandház szobrászsal lépett alkuba. (Az egylet egyik feladata, gondoskodni arról, hogy az inasok a mesterek által egyéb munkára fel ne használtassanak, hanem tisztán az illető mes-terség gyakorlására.) Klein, az akkor már 18 éves fiatal ember, megkapta az egylettől a rendes inas-öltözetet és a mesterségéhez szükségelt szerszámo-kat; ellátásáról az egylet úgy gondoskodott, mint még ma is a jesibákban szokás: hét embernél ugy-nevezett „kosztnapokat“ evett.

Ebből az időből Klein különös hálával emlékszik meg Wechselmann építésről, kinek érdemeit azóta királyunk kegye azzal jutalmazta, hogy lovaggá emelte. Wechselsmann, úgy látszik, sejtette Kleinban a geniet. Nem is úgy bánt vele, mint valami inással, és több alkalomnál jóltevő protektora is volt. Szandház, kinél Klein öt negyedévig maradt, nagyon becsülni tanulta nagy tehetségét. Szívesen meg is tartotta volna «inasát» még szép fizetés mellett is, Kleint azonban külföldre vonta sorsa; növendéke akart lenni minden áron a berlini akadémiának. Protektorai gya-nus szemmel nézték ez álhatatlanságát, lelkükben azonban mégis derenghetett valami Klein nagy jövő-jéről; mert, kezébe ugyan pénzt nem adtak, de ki-küldtek egy berlini bankárhoz 120 tallért, azzal az utasítással, hogy Kleinnak ebből egy éven át minden hónapban 10 tallért adjon.

Klein gyalog tette meg az utat Berlinig és épen akkor érkezett a híres Spreevárosba, mikor a porosz-osztrák háboru kezdetét vette.*) Klein még beiratkoz-

*) Nem helyesek tehát a Klein életéből közölt azon adatok, hogy 1866-ban Pesten volt s hogy később növendéke lett volna a berlini akadémiának.

hatott vágyai eldoradojába, a művészi akadémiába, de tanulni abba biz nem tanult soha. A háboru alatt nem volt kurzus és nem volt kereset sem és Klein a 120 tallért, mert hisz élnie kellett, elköltötte még mielőtt az akadémia megnyilt volna.

Mint hogy Berlinben sehoggy sem tudott munkát találni, újból a vándorbothoz nyult. Boroszlóban épen akkor építették a Lobe-színházat. Klein odaérkezve, ajánkozott a szobrászati munkák vállalkozójának, ki, miután próbát tett vele, Klein legnagyobb meglepe-tésére és kimondhatatlan öröme, a jövevényt meg-bizta a színház homlokzata és ennek diszitései és fi-gurái elkészítésével. Klein akkor az emberek legbol-dogabbika volt. Tallérokkaal tömött zsebekkel tért vissza Pestre, hogy itt alaposan — kiürüljenek, sőt nemcsak a pénze fogyott el, de eladta fölös ruháit is. Itt nem biztak benne, itt nem kapott munkát. Elvándorolt Bécsbe, a hol azonban majdnem éhen halt; visszajött ide s végre hosszú utánjárás után dr. Hirschler Ignác, a már nevezett Wechselmann és Kern Ágoston (Kern Jakab már akkor nem élt) összeraktak 100 frtot, melylyel Klein eluta-zott Münchenbe.

Munkát ugyan ott sem kapott, de az ott tartóz-kodó magyar diákokkaal, kikkal Klein megismerke-dett, szikrázó szelleme és kifogyhatatlan humora által annyira megkedveltette magát, hogy kitarották min-dennel, sőt megtették egyletük elnökének. Nappal ta-nult, rajzolt, faragott, éjjel mulattatta magyarjait. Ott történt, hogy egy fiatal festővel találkozott, kivel már Berlinben megismerkedett s ki ez idő óta egy nagy pályadíjat nyert. A kormány a nyertesnek kötelessé-gévé tette, hogy tanulmányait Rómában folytassa és Kleinnk a festő épen elpanaszolta, mennyire kelle-metlen reá nézve ez utazás, mert egy szót sem tud olaszul. Kleint a gondolat: látni Rómát, élvezni és ta-nulmányozni az itt felhalmozott műkincseket, oly ha-talmasan ragadta meg, hogy elhatározta, cselhez folya-modni, csakhoggy eljusson Rómába ő is.

— Mit szánsz rá, hogy mint tolmácsod elkisér-jelek? — kérdezé.

— Utiköltségedet megfizetném.

— Azt nem fogadom el; mert én ugy is szán-dékszom Rómába menni, hanem kölcsönképen elfo-gadom az utiköltségeket.

A festő ebbe szívesen beleegyezett s Kleint elvitte magával.

A határnál Kleinnak teljesítenie kellett volna tolmácsi tisztét, kivágta azonban magát azzal a kifogással, hogy azok ott a határszélnél valami jargont beszélnek, mert ő nem ért belőle egy kukkot sem. Nem értett ugyan ő kigyelme később sem többet, ugy, hogy a festő csakhamar rájött a turpisságra, mit Klein azonban olyan humorral tudott kimagyarázni, hogy az még meg sem haragudott rá.

Rómában épen akkor tartották meg a híres konciliumot és Klein, miután végignézte a nagyszerű műemlékeket és végigjárta az összes műtermeket, a nélkül azonban, hogy foglalkozást nyerhetett volna, elhatározta, hogy elmegyzen egyik, a konciliumra jött magyarországi főpaphoz s kikéri majd annak pártfogását. A főpap, kihez folyamodott, dr. Haynald, kalcsoi érsek volt.

Ez Kleinnal szívesen beszélgetett, de kérését, bizná meg őt akármilyen csekély munkával, nem teljesítette.

Kleinnak a helyzete ekkor nagyon kritikussá vált. Éhség és nyomor talán tönkre is tették volna, ha szerencséjére nem találkozik véletlenül Wechselman építészszel Pestről. Ez elhalmozta Kleint szemrehányásokkal: mit kóborog, mit utazgat mindig, miért nem marad egy helyen s több effélével.

— De hisz uram, — válaszolt Klein, — ön nem Konstantinápolyban talált, hanem Rómában, hová minden művész zarándokol.

Ez ki is békitette Wechselmannt, ki most harmadizben pártfogója lett a művésznek. Kölcsönzött neki 100 forintot, hogy utazzék vissza Berlinbe. Klein vissza is ment a porosz fővárosba, de nem a száz forinttal. Rómában maradt és éjjel-nappal tanult, míg a pénz eltartott, mikor aztán miye sem volt többé, elindult gyalog a pápák városából és 4 hónappal később megrakottan gazdag tapasztalatokkal és ismeretekkel érkezett meg Berlinbe.

Klein ezután tartós és állandó munkának szentelte magát. Neve a kőfaragók közt ismertté lett, de művésznek nem ismerték el. Hosszu évtizeden át, 1869—1879-ig különféle mestereknél dolgozott; keresett is annyit, hogy egy kis műtermet bérelhetett magának, hol szabad óráiban művészileg foglalkozott. Ez idő alatt készítette el első nagyszerű művét, a „Halálos ölelkezés“-nek elnevezett csoportot (german rab-szolga küzdelme egy oroszlánal a római cirkuszban) mely Kleint Németország első szobrászai sorába emelte és jövőjét megalapította.

És itt vége szakad a művész küzdelmeinek. Innentul dicsőség, siker és anyagi javak Klein osztályrésze. A híres Joachim-féle gymnasium pályázatánál Klein két figurája 16.000 márkával díjaztatott. Manteufel tábornok híres szobrát (Strassburgban) szintén Klein készítette, Harrach és Pontales grófok, és maga a német kormány is ugyszólván elhalmozták megrendeléseikkel. Az utolsó időben Klein két hatalmas csoportja „Menthetetlen“ és „Hagar és Ismael“ bibliai csoportja keltettek a berlini nemzetközi műkiállításon méltó feltűnést.

Egy hét óta itt tartózkodik közöttünk. Trefort miniszter hívta meg, hogy mondjon ítéletet az Arany-szobrok fölött. Elhalmozzák igaz magyar vendég-

szeretettel és a genialitás iránt tartozó tisztelettel. A közélet jelesei felkeresik s maga a közoktatásügyi miniszter kétszer tüntette ki látogatásával.

Maga a művész, — Begas után a német birodalom legnagyobb szobrásza, — fájdalommal, de boldogan is emlékszik vissza véghetlen sanyargatásaira, küzdelmeire és nem egyszer mély megilletődés vett erőt rajta, midőn e sorok írójának az itt közölt élményeit elbeszélte.

Szabolcsi Miksa.

A zsidók bűnössége.

Lombroso Cesare, turini egyetemi tanár, — ha jól vagyunk értesülve, hitsorsosunk — évekket ezelőtt egy munkát írt „L'uomo delinquente“ (a bűnös) cím alatt, mely a tudományos világban szokatlanul nagy feltűnést keltett, a mennyiben abban egy teljesen új irány kezdeményeztetett. Ezen műből eddigelő olasz nyelven négy kiadás jelent meg; azon kívül francia s legujabban német nyelvre is lefordították. Ezen műben a bűnös anthropologiai, orvosi és jogi szempontból a legbehatóbb tanulmány tárgyává tétetik. A XIV. fejezet azon különböző okokat tárgyalja, melyek a bűntettek elkövetésére befolyással bírnak; ezek között nagy szerepet játszik a faj. Ezen fejezetből kiemeljük a zsidókra vonatkozó részt. Szerző szerint ugyanis legkétségtelenebb a faji befolyás a zsidóknál és a cigányoknál. A zsidóknál a statisztika szerint kisebb a bűnösség, mint más polgártársaink között. A statisztikának ezen eredménye annyival figyelemre méltóbb, mert a zsidókat nem is — mint eddig — a néppel általában hanem tekintve rendszerinti foglalatosságukat, különösen a kereskedői és az iparos osztálylyal kellene párhuzamba tenni. E két osztály a bűnösség viszonylagos maximalis számait szolgáltatja s így ez esetben nyernők csak a valódi és pedig még kedvezőbb arányt. Ennél még bizonyosabb a zsidóknál a bűnösség sajátságosága, szabályszerint nagyon elleni bűntettek lévén tulnyomók.

A mély tudományu szerző ekként nyilatkozik a zsidókról:

»Számos ok — ugymond — hajtá egy időben a zsidókat a büntett karjaiba, ép úgy, mint az uzsorának piszkos nyereseményei felé: a pénzvág, a kétségbeejtő lealáztatás, kizárásuk minden hivatalból s minden nyilvános segélyből, reakció az üldöz, fegyveres fajok ellen, kik ellen más eszközük nem volt, és talán nem egy zsidóval megtörtént, hogy kényszerűségből lett bűnrészes, nehogy áldozat legyen. Nem volna csoda, ha sokkal nagyobb bűnösségi arányt mutatnának; holott ép oly elismerésre méltó, mint igaz, hogy alig nyílt meg a zsidóság előtt a politikai élet egy kis szellentüje, specifikus bűnösségi hajlama már is csökkent.«

Exiguus.

Jubiláris hang.

A vidékről beérkezett számos üdvözlő levél közül csak ezt ez egyet mutatjuk be t. olvasóinknak:

Baján, 1887. november hó 29-én.

Igen tisztelt szerkesztő Úr!

Becsés lapjának mult heti számából értesülök, ama örvendetes eseményről, hogy az „Egyenlőség” jubilált és hogy intimusai családi körében ülte meg sikerekben bokros pályafutásának talán legválságosabb időszakát, a nehéz kezdetnek jelentőségteljes első évét. Legyen szabad ez alkalomból egy szerény hangnak a vidékről is megszólalni és belevegyülni a szerencsekivánatok fel-felhangzó karába, — hiszen bizonyára a vidék sem kísérte kevésbé meleg érdeklődéssel, kevésbé őszinte rokonszenvvel lapja térfoglalásának és öregbedésének minden egyes phásisát, és bizonyára nem adózott kevésbé jóindulatú elismeréssel szerkesztője fáradhatatlan ügybuzgalmának, bölcs és tapintatos tevékenységének, mint a szellemi munkásság magasabb színvonalán álló főváros.

Bármennyire elenyésző csepp is egy év az idők végtelenségének mérhetlen oczeánjában, mégis ha Ön reámutat azon számottevő eredményekre, melyeket ezen rövid időtartam alatt már is kivivott, méltán dagaszthatja keblét a legbüszkébb önérzet boldogító tudata, mert az Ön elvitázhatlan érdeme, hogy a magyar zsidóság kimagasló szellemi elite-jét sikerült lapja táborában tömör phalanxxá összetoborzani, és az ő nagyrabecsülendő közreműködésükkel megteremteni oly organumot, mely szülőhazánk édes nyelvén hinti el a hamisítatlan magyar szellem gyümölcs-termő magvait a hazai zsidóság pórhanyó talajában.

Ha volt idő, midőn az „Egyenlőség” férfias bátorsággal s céltudatos törekvéssel egy második Herkulesként szállt sikra a magyar zsidóság eltiprott igazai érdekében a leggaládabb előítélet lernaei hydrája ellen, ha van idő, hogy békés, lépcsőzetes előrehaladásban dolgos méhrajként munkálkodik kulturális viszonyaink betetőzésén: úgy, hiszem, hogy már a közel jövőben leszen idő, midőn fényesen fog diadalmaskodni személyes ellenségén is, ama fásult közönyön, melylyel hitsorsosainknak, fájdalom! zöme, jóakaró istápolását megvonja ama közegtől, mely a harczy zaj bőszi riadalma közepette épúgy, mint a fegyverszünet áldásos napjai alatt, tevékeny zászlóvivője, melegkeblű szószólója legvitálisabb érdekeinek. Egyengesse egyelőre küzdelmes tovahaladásának göröngyös ösvényeit ama meleg elismerés, melylyel lapja mult heti számában jeles férfiak adóznak sikerdús munkálkodásának és buzdítsa Önt kitartásra, ama büszke tudat, mely a költő szavaiban rejlik:

„Quod si me lyricis vatibus inseres,
Sublimi feriam sidera vertice.“

Azon őszinte óhajjal, hogy b. lapja a jövőben is éljen, viruljon és gyarapodjék,

maradtam kitünő tisztelettel

kész hive

Dr. Lemberger Ármin

ügyvéd.

Gyöngyszemek a talmudból.

A szolgának, ki a hat év letelte után is gazdájánál akar maradni, miért furják át az egyik fülét? (Mos. II. könyve 18 fej. 6. vers.) Szolga akar maradni, midőn szabad lehetne; kérdezd inkább, miért nem furják át mind a kettőt!

*

Tagadja, hogy Isten létezik, ő, ki saját magát isteniti.

*

A mi rajtad van, azt mindenki látja; a mi benned van, azt csak magad tudod.

*

Atirattad vagyondodat fiadra: urat vásároltál magadnak.

*

A megszokott szerény hajlékot egy palotáért sem cseréled fel.

*

A Mindenható Kalba Sz'vuát azért áldotta meg oly dusan, mert egész életén át nem adott ajándékot szegény embernek. *)

*

A mi a kutya az állatok, a kakas a szárnyasak közt: az izrael a népek közt.

*

Ime e két kovács: mig az egyik fénylő kardot készít, addig a másik láncot kovácsol.

*

Annyi ört nem állithatsz, hogy meggátolnák leányodat a szerelmében

*

Fia marad Izraelnek, ha mindjárt túl is tette magát a hitvallás szabványain.

*

Vannak, kik egyetlen nemes tett által oly kedveltekké váltak a Mindenható előtt, mintha egész életüket bőjt és ima közt töltötték volna el.

*

Ki áll jót a jótállodért?

*

Csupán pénzéért veszed el a nőt: lelkiismeretedre vetted egy nemzedék megrontását.

*

A jóban és szépben vegyünk példát a bálványimádoktól is. „Hívjuk a leányt és tudjuk meg tőle akaratát.” (Mos. I. könyve 24. fejezet 57. vers) szóltak Rebeka anyja és testvére, midőn Abrahámnak gazdag ajándékokkal ellátott küldötte megkérte Jizchak számára Rebeka kezét. Tanuljuk meg ebből azt, hogy lányainkat soh'se adjuk férjhez akaratuk ellenére.

Talmudista.

*) Hogy a szükölködőket meg ne szegyenítse, adományait kölesön képen juttatta kezükhez.

H i r e k.

— **Dr. Goldzicher Ignác** második felolvasása, melyet ép úgy, mint az elsőt, válogatott publikum által megtelt terem előtt tartott, a profétizmus hivatását tárgyalta. Nagyon érdekesen kimutatta, hogy a próféták a legtágabb humanitás szempontját foglalták el. E tanulmányos és különös megszívelésre érdemes felolvasásról most csak azért nem referálunk, mert egy egészét képez a harmadik felolvasással. A jövő heti számunkban a két felolvasásból a híres felolvasó szivessége folytán bő kivonatot fogunk közzétenni.

— **A kassai püspök**, Bubits Zsigmond, kinek installációja e hét elején történt meg, a küldöttségeknek adott válaszaiban mindenütt hangoztatta, hogy Kassa város minden felekezeti polgárát egyenlő szeretetben részesíti. — A kassai szeminárium templomában tartott első beszéde után, melyben a makkabeusokat állította hallgatói elő, mint a kötelességtudás követendő példányképeit, imát mondott, melynek végszavai ezek voltak: „oh áld meg uram, minden nyelv és vallás népét, mely ez országot lakja.“ — Az előtte tisztelgett zsidó küldöttségnek következő választ adta: „Egy isten gyermekei vagyunk mindnyájan és egy haza fiai; én a szeretet és béke követe vagyok nyelv és felekezeti különbségtől eltekintve, mindenki számára.“ A küldöttség szónoka Liebermann főrabbi volt. — A diszvacsorára Liebermann főrabbi, dr. Moskovits hitk. elnök, dr. Kajin Dávid és Weisz Béla voltak hivatalosak.

— **Az ó-budai izr. temető-kérdés** kedvező megoldást fog nyerni, mert a hitközség újabb kérvényét, mely azt szorgalmazza, hogy az új temető zsidónegyedét a hitközség saját kezelés alá vehesse s a területet is megvásárolhassa, a főv. tanács f. hó 11-én tartott gyűlésén pártolólággal intézte el. A fővárosi tanács ugyanis elhatározta, hogy a közgyűlés előtt javaslatba fogja hozni, miszerint az a területrészt, hova a zsidók temetkeznek, ne az előljáróság, hanem a Chevra kadisa kezelése alá kerüljön, de az egészségügyi kihágásokért felelős egyént a hitközség kötelessége megnevezni.

— **A fővárosi szegény gyermekert-egylet** akácfa utcái helyiségében f. hó 4-én d. u. 3 órakor az egyelet által pártfogolt 200 szegény, elhagyott és árva gyermeket fog ellátni a közadakozások utján beszerzett téli ruházattal.

— **Az első lépés.** Marosvásárhelyről írják, hogy az ottani st. qu. és orth. hitközségek egybeolvadására a st. qu. hitközség megtette az ajánlatot. Mandelbaum M. Áron marosvásárhelyi orth. rabbi a st. qu. hitközség ugyanis megkereste, hogy legyen az ő lelkésze is és ajánlatában oda nyilatkozott, hogy az egyesülés esetében hajlandó letenni a statusquo elnevezést, de viszont azt kívánja, hogy az orth. hitközség mondjon le az orthodox jelzőről. Az eredmény-

ről még nem érkezett tudósításunk, de mindenestre velünk együtt feszülten várják mindazok, kik a különböző árnyalatu zsidó hitközségeket egy szerves egészsze összetömörülve szeretnék látni.

— **Szegeden** a múlt hóban 93 izr. iskolás gyermeket láttak el téliruhával, a mivel összekötött ünnepeyes aktuson Rózsa Izsó a hitk. elnökön kívül, a hitk. előljáróság, az izr. jótékony nőegylet s nagy és szép közönség volt jelen. — Ugyancsak Szegedről írják nekünk, hogy m. hó 23-án dr. Löw Emánuel, a tudós rabbi, rendkívül látogatott felolvasást tartott, a melyből befolyt jövedelem az éhező izr. iskolásgyermek segélyezésére fordított.

— **A vészsprémi izr. krajczár-egylet** elnöksége és derék választmánya — mint tudósítónk írja — múlt hó 27-én 48 tanulót látott el jó meleg téli ruhával és tankönyvekkel, dr. Steiner Kálmán az izr. hitközség elnöke, Hochmuth Ábrahám főrabbi és iskolai igazgató, a tanító-testület és diszes hölgyközönség jelenlétében. Miután a jó anyagból és csinosan készített ruhaneműket és az iskolai könyvek a tanulók közt szétosztották és egy leánynövendék a szegény fölruházották nevében e jótéteményekért köszönetet mondott, dr. Hochmuth főrabbi, igazgató elismerését és köszönetét szívéhez szóló szép szavakban fejezte ki a derék egyesület elnökségének és választmányának. — Ezen egyesület, melynek Hochmuth Anna urnő a megteremtője és a szegény tanulók ügyében nemesen fáradozó választmányával együtt buzgó elnöknője, már 23 év óta gyakorolja az emberszeretet ezen szép munkáját, mely hazánkban mint legelső ilyenemű egyesület eddigi áldásos működéséről szép eredményt bír fölmutatni.

— **Ruhakiosztás Vácson.** Levelezőnk írja: Folyó hó 8-án a váci st. qu. izr. hitközség tanástermében harmincz szegény iskolás gyermeket láttak el, mint minden évben úgy az idén is, a „Malbisch-Arumim“ és a „Jótékony izr. nőegylet“ közös jótékonyaságából téli ruházattal. A kiosztás megtörténte után Reiser László, a Malbisch-Arumim egyelet megteremtője és érdemdu elnöke, úgy egyeseknek, mint a „Jótékony nőegylet“-nek áldozatkészségökért szép szavakban mondott köszönetet. Utána Lengyel Soma dr., iskolaszéki elnök meleg szavakban köszönte meg Reiser László urnak az ügy iránti kitartó fáradhatlan buzgalmát. A felruházott gyermekek szemében az öröm könnyeit a szépszámu közönség szemében pedig a meghatottságot láttuk.

— **Rabbiválasztások.** Szilágyosmlyóban Rosenbaum Mózes, a tályai rabbi fiát választották meg az izr. hitközség lelkészévé. — Szobránczon pedig Friedmann Menase 60 szótöbbséggel nyerte el a rabbihivatalt.

— **A százmillió adomány**, mely Hirsch báró monumentális jótékonyaságát hirdette volna, úgy látszik, még sem a mesék országába tartozik. A »Correspondence d'Europe« ugyanis azt jelenti, hogy Hirsch báró még három hónappal ezelőtt egy, a csárhoz irt levelében felajánlott 50, azaz ötven millió frankot az oroszországi zsidó iskolák számára és külön egy millió frankot felekezeti különbség nél-

kül az orosz jótékony intézeteknek. Az orosz czár e levél szélére akkor azt a megjegyzést írta, hogy az adományozónak a belügyminiszterium felel. Azóta minden csendes volt s most az említett lap nyomán az a szép hír járja be a világ minden lapját, hogy a czár elfogadta a Hirsch báró által felajánlott ötvenegy millió frankot, mely összeg, mint a párisi világhírű »Times« írja, az »of England« banknál már letétbe is helyeztetett és belőle 1000 iskola lesz felállítva, melyek 50.000 tanuló előtt nyitják majd meg az ismeretek világát. Ezen alapítványok kurátorai Rotschild és Worms bárók.

— **A szultán személyes meghívása** következtében Hirsch báró f. hó 23-án, fővárosunkat is utba ejtven, Konsthntinápolyba utazott, hol a pályaudvarban a nagyvezér fia és a szultán hadsegédje fogadták.

— **A jeruzsálemi osztr.-magyar Kahal papja**, a Nagy-Károlyból kivándorlott Böhm Ignác, Jeruzsálemben elhunyt. A megboldogultat tanítványa, Stern Adolf dr., debreczeni honvéd dandár-főorvos, ki a keleti utazásban részt vett s velünk e szomorú hírt közli, meglátogatta s az akkor megtartott orvosi tanácskozásban maga sem bizott a beteg életéhez, ki meghatottan emlegette a számtalan jótéteményt, melyben őt a Rothschild-család életében és főleg hosszas betegségében részesítette.

— **Nagy feltűnést kelt** az osztrák vallás- és közoktatásügyi miniszter egy rendelete, melynek értelmében „fontos nevelési okokból“ 6 gymnásiumi tanár állásában felfüggesztetendő, és pedig: Schuklje, Richter Ferencz, Kraus, Fusz, Fiegl dr. és Steinwender dr. országgyűlési képviselők. Fiegl és Steinwender tudvalévőleg antiszemita s a fontos nevelési okokat éppen ebben keresik. A kulcsot meg is lehet találni Fiegl dr. legutóbbi szereplésében, ki az előző számunkba említett Lueger-Wrabetz-féle párbaj-esetben, mint az antiszemita Lueger segédje szerepelt. Az osztrák vallás- és közoktatásügyi miniszter sem az antiszemitizmust, sem a párbajsegédséget nem tartja épületes példányképeknek az ifjuságra nézve.

— **Nagy veszteség** érte a tunisi zsidóságot Errera Pinchas lovag elhunytával. A megboldogultat, ki consulsági bíró, a tuniszi zsidóság szemefénye, a legnemesebb philantropok egyike, és az olasz gyarmatok büszkesége volt, Livornóban, hol hosszú betegség után hunyt el, számos képviselő, a polgármester és a város színe-java kísérte az örök nyugalomra.

— **A jótékonyág halájáról** tett tauuságot egy budapesti nő, ki évekkkel ezelőtt a szegedi izr. nőegylet jótékonyágához folyamodott. Az eset története a következő: A szegedi izr. nőegylet a napokban váratlanul 100 frttal terhelt pénzes levelet kapott, mely valóságos meglepetést keltett. A pénzhez mellékelt levélből ugyanis kitűnt, hogy egy szegedi kereskedő özvegye, ki midőn férje a Tiszába ölte magát családjával együtt nagy nyomornak nézett eléje s az izr. nőegylettől 50 frtnyi segílyt kapott,

régi óhajának eleget teendő, azon kívánsággal küldte vissza a vett segíly kétszeresét, hogy azt a nőegylet a szegény özvegyek közt osztassa szét.

— **Az olasz kamara** budgetbizottsága Luzatti képviselő, hitsorsosunkat, választotta meg elnökévé.

— **A galicziai rabbik Nestora**, Staniszlau rabbi, ki egyik legtudósabb orth. talmud-tudós volt, a múlt hóban elhunyt Emlékére csaknem minden galicziai zsidótemplomban gyász-istentiszteletet tartottak.

— **Az 1889-iki párisi kiállítás** ügyében a francia kereskedelmi miniszteriam többféle tudományos, irodalmi és művészeti bizottságot alakított, melyekbe következő hitsorsosainkat választották be: Breal H. Mihályt, az Institut tagját, irodalmi, Reinack M. Józsefet a történelmi és régészeti, Halphen Henrik M. G.-t, az Institut tagját, a menyiségteni, Lippmann Gábort, az Institut tagját, a vegy- és természettani, Caen Lyont és Corrus Ferdinandot a földrajzi, mr. Strausz Pált és Hayem Gyulát a higiéniai bizottságba.

— **Zsidókról elnevezett utcák**. Berlinben, mint a „Jüd. Pr.“ jelenti, Vilmos császár egy utcát Mendelsohnról, egy másikat pedig Mejerbeerrel nevezett el.

— **Staitsztika**. Poroszországban 1886-ban született 1.117,881 gyermek, kik közül 9030 zsidó, 428 evangélikus-zsidó, 67 katolikus-zsidó házasságból származott. A 91,890 törvénytelen gyerek között 298 zsidó anya szülötte.

— **A párisi izr. jótékonyegyesület** az utolsó évben 315,000 frankot fordított jótékony célokra.

— **Szép ajándékokat adott** egy hamburgi ismeretlenül maradni akaró hitsorsosunk, két hamburgi zsinagógának. Ezen ismeretlen ugyanis az elbestrassei és kohlhöfeni zsinagógáknak egy-egy 9-karu massiv ezüst gyertyatartót (menoro) adott, melyeknek értéke 8000 márka. A 9 karu gyertyatartókat az adományozó kívánságához képest a f. hó 10-ére eső chanuka ünnep első napján fogják először alkalmazásba venni.

— **„Deutsch-Izraelitischer Gemeindebund“** czim alatt Németországban 330 hitközség egyesült oly célból, hogy különösen a kisebb hitközségeket anyagilag és erkölcsileg támogassák. Az egyletbe tartozó hitközségek a kimutatás értelmében — 270.000 lelket foglalnak magukban, a mi a németországi zsidóságnak fele száma. S ha most már tekintetbe vesszük, hogy Németországban körülbelül 2300 izr. hitközség van, akkor arra a következtetésre jutunk, hogy ezen egyletnek tagjai a legnépesebb hitközségek lehetnek.

— **Milvaukeeban** (Amerika) a nagy részt német zsidóság, mely „Ohav Salom“ név alatt alakított hitközséget, magához méltó új templomot épített és kikötötte, hogy benne a régi orth. szertartásokat pontosan fogják betartani.

— **Jerusalemből** jelentik nov. 17-idiki kelettel, hogy ott néhány napja rendkívül nagy hőség van. Így napközben a hőmérő 27° R. mutat s éjjel is csak legfőlebb 5°-kal kevesebbet. Ennek folytán nagy a vízszükség.

— **Sir Mocatta**, Montefiore unokaöcscse, kinek triesti tartózkodásáról előző számunkban emlékeztünk meg, utazása közben Lembergben is két napig tartózkodott és behatóan tudakozódott a galicziai zsidók viszonyai felől.

— **A mossuli zsidóhitközség** (Mesopotámiában) nagyon régi eredetű. Midőn Tiglat Pilezer, az assyrok királya Zsidóországot meghódította, sok zsidót rabságra hurczolt és birodalmának különböző részein telepítette meg. Még ekkor keletkezett Ninivében, (most Mossul) egy zsidóhitközség. — Az odaváló zsidók ezt a jeruzsalemi templom lerombolása előtti fogságot az isteni előrelátó kegyének tekintik, mert elődeik ezáltal megmenekültek Jeruzsalem sanyarú sorsától és midőn a zsidó-birodalom összedőlt, a menekülőknél ők nyujthattak fedezetet és segílyt. A mossuli zsidóknak 2 zsinagógájuk van, egy bész hamidrasuk és külön temetőjük. Szokásaikban a szefardimokéra ismerhetni és azoknak mincha-imáját is elfogadták.

— **Di Giralomo David Levi** dr. hitsorsosunkat a velencei Belluno Lyceumba a természetrajz tanárává nevezték ki.

— **Deés Warsóban.** Warsóból értesítik a lembergi „Izraelit“-et, hogy ott november havában rendeletet bocsájtottak ki, mely a zsidóknak megtiltja a kaftán és hosszú hajtincs viselést. Azt azonban nem jelentik az idézett lapnak, vajjon a deési főkapitány után indultak-e Warsóban? És így már most az a lehetőség is fennforoghat, hogy Thoroczky báró ezt a modernizáló lépést a warsói hatóságtól tanulta el. Bizony érdemes volna kisütöni!

— **Graetz folyóirata,** a „Monatsschrift für die Geschichte und Wissenschaft des Judenthums“ melyből már több mint 30 évfolyam jelent meg, ez évvel — a munkatársak hiánya miatt — befejezi pályáját.

— **1,200.000 frtos kisértet.** A „Jew World“ számára valami szemfüles pesti tudósító fedezett fel egy saját külön szegedi zsidót, akinek Akbir volna neve és aki már most azzal foglalkoznék, hogy porlad a temetőben, A „Jew World“ pesti tudósítója azonban feltámasztotta halottaiból, mert azt is felfedezvén róla, hogy 1.200.000 frtot testált Szeged város szegényeire, az 1,200.000 frtos Akbir ur, hol egyik, hol másik külföldi zsidó lapban tűnik fel. Mi kisértetet láttunk benne és hogy hát megtudjuk vajjon az 1,200.000 frtos Akbir urról belyes véleményünk volt-e: Szegeden illetékes helyen tudakozódtunk és arról értesültünk, hogy Akbir ur bizony csak a kisértetek országából kerülhetett a buzgó tudósító tollába.

Előfizetési felhívás!

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük november végével lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre . . . . . : 7 frt — kr.
fél évre . . . . . : 3 frt 50 kr.
negyed évre . . . . . : 1 frt 75 kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

egész évre . . . . . : 6 frt — kr.
fél évre . . . . . : 3 frt — kr.
negyed évre . . . . . : 1 frt 50 kr.

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, Váci-körút 3. sz.

Szerkesztői posta.

3. kerület. Érdekes és aktuális cikkét csak úgy közölhetjük, ha megengedi, hogy a személyes rész kimaradjon. Az az ur, igaz ellenünk irt, s irtunk mi is ellene, de nem az ő személye, hanem cikke lebegett szemük előtt. Sőt, nyiltan elismerjük, hogy eme elvi elleufelünk tolla párját ritkítja és hogy tiszteljük erős meggyőződését ép úgy mint kiváló tehetségét. Ilyen hangon tehát róla a világerő sem emlékezhetünk meg.

M. G. urnak Sz. „A gyöngyszemek közt sok régi dolgot talállok“ írja Ön. Bizony ezek meglehetősen régiak, még pedig nem csak sok közülök, hanem valamennyien. A leei fahb sem fiatalabb 1400 évnél.

Dr. Sch. H., Budapest. Az idézett hamis. A gyönyörű epigramm így hangzik:

„Ahávo holech lifné kol dovor.
Lo chén! — háisz'tro szovor:
L'héhon áni póné
Hoáhávo nehefcho l'szóné.“

Pársán . . . „Magyarázatot irtál a siralmakra: siralmakat irhatnék magyarázatra.“ (Szabadon Alcharizi után.)

Főt. W. H. urnak Gyulafehérvár. Szives köszönet a jókivánságokért. — Cikkét tanulmányozzuk.

Dr. R. A. urnak, Helyben, Sz. L. urnak, Veszprém, Cz. urnak, Alsó-Kubin. Jóakaró, kedves soraikért legőszintébb köszönet!

Főt. dr. R. G., A. A leczke hatalmas, de nem, legalább nem mindenben igazságos.

KADIS.

— Kompert Lipót beszélya. —

(1. folyt.)

A kadis azon ritka, nemzedékről-nemzedékre, évezredről-évezredre átszármazott ima, mely a régi Zion nyelvén a mindennapi istentiszteletnek lényeges alkotó része. Eredete titokszerű; állítólag angyalok hozták le az égből és megtanították rá az embereket. Ezen imában a gyermeki szeretet és az emberi megemlékezés leggyengédebb szálai fűződnek össze; mert az árvák imája ez! Ha az apa vagy anya örökre lehunyja szemét, az utánuk maradt fiuknak a templomban az egész gyászéven keresztül naponkint reggel és este, továbbá haláluk napjának minden évfordulóján, vagy mint a „zsidó-utczában“ mondják, minden „Jahrzeit“-kor el kell mondaniok, mert csodás hatalma van. Ha árvák ajkán csendül meg, megnyílik előtte a sir, és elmondja a porladó szülőknek, hogy gyermekük rájuk gondol; azután közvetlenül kerül az isten trónja elé és az elhunytak számára örök békét, kiméletet, kegyelmet esd!

Oh! ha van kötelék elég erős és szétszakíthatlan, mely ég és földet egymással összekötne, úgy ez az ima az! Erős kapocs ez az élők és a halál titokszerű birodalma között. Szinte azt mondkatná az ember, hogy ez az ima pásztora és őrzője annak a népnek, melynek ajkán egyedül fakad; benne van örök létének kezessége. Tönkre mehet, semmivé lehet bármely nép is addig, — míg egy gyermeke is megemlékszik szüleiről? Milyen vésznek, milyen elfajulásnak, milyen romlásnak kellene megelőznie; mekkora hatalomnak kellene erejét megpróbálnia és érez-

tetnie annak a népnek törzsével és életfájával, mely a „család sziklatalajában vert gyökeret?!

Különösnek tetszhetik. A legiszonyubb szétszóratás zürzavara közt a megemlékezésnek ez az imája nem egy eltérült lelket riasztott meg, hogy magába térjen, és legalább a szüleire való emlékezés rövid ideje alatt megbánja bűneit. Ilyen lélekbe beleköltözik a borzalom, ha végig tekint az utakon, melyeket ez előtt megjárt és ha egybeveti azokkal, melyeket megjárhatott volna, ha atyja és anyja őrző szeme kísérte volna tovább is!

Eppen mert ez az ima ujja teremti azt, mi a lélekben mulandó; mert az örök halálnak ellen-sége; mert a virágokat, melyek az emberiség fájáról hervadtan hullottak le, a lélekben újra kifakasztja és virágzásba hozza: azért van ekkora gyógyereje és azért teszi bűnbánóvá a megtévelyedetett! Tudni, hogy meghalsz, hogy ebből az örökké küzdő, elpusztuló porhüvelyből egy titokszerű túlvilágba jutsz: de a hant, mely fejedre dübörögve hull, nem takar el egészen, mert maradnak utánad olyanok, kik tudják, hogy meghaltál, kik ezen a földön akár szegényes darócruhában, akár csillogó fény és pompa között bárhol vannak is, ezt az imát utánad küldik; tudni, hogy kerek e világon talpalattnyi föld sem volt a tied, hogy fiadra nem hagysz egy vánkost, hova fejeket lehajthatnák, födelet, hol az idő viszontagságai elől meghúzódhatnának, mi mind reád emlékeztethetné őket: mégis úgy őrzik emlékedet, mint legféltetebb örökségüket, s hogyha parány voltál, ha megvetett, csak egy szappanbuborék az életben, mikor már rég elporladtál, még mindig emlegetnek ... feltámasztanak holtadból —

Hát ki nem érti meg Löw Jakab gondolatmenetét? és hogy abban a reményben úgy elringatózott, hogy 5 fiu fog érte Kadist mondani?...

Már elmondtuk, hogy Löw Jakab házából rövid néhány év alatt mi módon pusztultak ki az eleven fiuk. Egymás mellett fekszenek ott, „a hol többé nem fáj semmi.“ Midőn a legfiatalabb fiucskát is kivitték az örök nyugalom országába, Löw Jakab és neje evvel az utolsó megpróbáltatásával szemben csaknem el voltak már tompulva. Mintha megbeszéltek volna Löw, nem is említették a letört virágokat; mindketten érezték, hogy szívük vérzett, mint kevéssel elébb. Csak néhanapján és pedig, ha pénteken délután hazakerült, tört ki lelkéből a fájdalom, mint mikor a kialudtnak vélt parázs hirtelen lobbot vet.

— Az ember ugyan jól számít, — szokta volt ilyenkor mondani nejének valami sajátos borzongató nevetéssel. — Ötre számítottam és egyetlenegy sem maradt.

— Az ember ne számítson, — volt erre mindannyiszor Eszter válasza és csak ő egymaga érezte,

milyen nehezen szakadt le szivéről ez a „vigasztalás“. — Az ember ne számítson, és az istennek ne hagyjon meg semmit, mert ez által vétkezik. Hát nincs meg a mi Blümelénk?

— Mondhat a leány lelked üdvéért Kadist?

— Majd pótolják gyerekei.

— És ha ő is rövid lélekzetűvé válik, Eszter? ha ő is? Mi lesz akkor vigaszod?

— Én nem úgy számítok, mint Löw Jakab... Rendesen evvel vetett véget az ilyen beszélgetésnek és gyakran fájdalmas mosoly lopódzott ajkára. — Ellenkezőleg, én arra számítok, hogy Blümelénk ép, egészséges marad. Egyetlen Blümelénket csak nem szólítja magához az Isten!

(Folyt. köv.)

Pályázat.

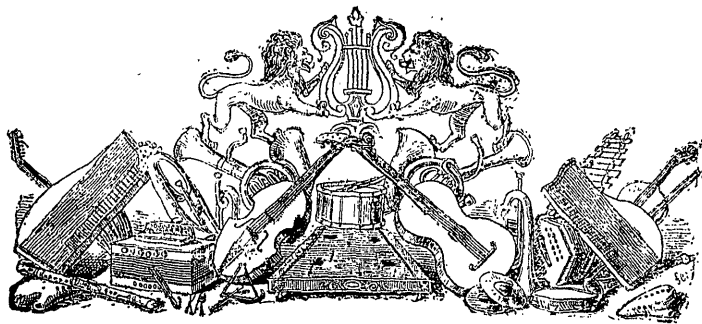
A bajai izr. hitközségnél — nyugalomba helyezés folytán — egy **sóchet ubodek és előimádkozó** állása **évi 500 frt fizetés 80 frt lakbér** és **schechita** rész mellett **1888. évi márczius 15-ig** töltendő be. — Pályázók, a kiknek a magyar és német nyelvben jártasagnak kell lenniök — életkoruk, családi állapotuk és minősítésükről szóló bizonyítványukat **1888. január 1-ig** az előljáráshoz bérmentve küldjék be. — Próbaelőadásra csak a meghívást nyerő jelenhet meg. Az uti-és átköltözködési költség, mely az előljárástól fog megállapítani, csak az alkalmazottnak térítetik meg.

Baja, 1887. nov. 25.

A bajai izr. hitközség
előljárása.

Sternberg Armin

hangszergyára Budapesten, VII. Kerepesi-ut 36.
(szemben a Rókus-kórházzal)

Legujabb Harmonika-Fuvola 12 billentyűvel, kellemes hangokkal; bárkinek igen kellemes mulató-eszköz. Ara: 2 frt. Mindennemű hangszerek nagy raktára. 200 képvel diszitett nagy hangszerkatalogus kívánatra ingyen. Harmonikáról külön árjegyzék. Javítások pontosan teljesíttetnek.

MEGHIVÁS

a Magyar országos-bank részvénytársulat
részvényeseinek 1887. évi december 12-én délelőtt 11 órakor Budapesten, a társaság saját helyisé-
gében V. kerület, nádor-utca 4. szám alatt tartandó

rendkívüli közgyűlésére.

Napirendre kitűzött tárgyak;

1. A társulatnak felszámolás utján leendő felosztására vonatkozó indítvány.
2. A felszámolóbizottság 3 tagjának és 2 póttagnak megválasztása.
3. Az alapszabályok 48. §-a alapján kiküldendő bizottság 3 rendes és 1 póttagjának megválasztása.
4. Egy felügyelőbizottsági tag választása.

Azon szavazatképes részvényesek, kik ezen közgyűlésen résztvenni kívánnak, felkéretnek, hogy rész-
vényeiket a le nem járt szelvényekkel együtt, az alapszabályok 22. §-ához képest legkésőbb bezárólag 1887. évi
december 4-éig a következő pénzügyintézetek egyikénél, ugymint:

BUDAPESTEN a Magyar országos-bank részvénytársulatnál;

BÉCSBEN a k. k. priv. österr. Länderbanknál;

PARISBAN a «Banque de Paris et des Pays Bas»-nál;

LYONBAN a «Société Lyonnaise de dépôts et de comptes courants et de Credit industriel»-nél letenni
sziveskedjenek.

A letett részvények egy az illető részvényes által sajátkezüleg aláírandó consignatio kíséretében nyujtan-
dók be, minek ellenében a letett részvényekről elismervény és a közgyűléshez belépti-jegyül szolgáló igazolvány
adatik át a letevőnek.

A letett részvények a közgyűlés után az azokról szóló elismervények visszaadása mellett szolgáltatnak
ki a letevőnek.

Ha valamely részvényes az alapszabályok 25. §-a alapján egy másik szavazatképes részvényes által
óhajtja magát képviseltetni, akkor az illető képviselő nevére szóló meghatalmazás a fentebb említett igazolvány
hátsó lapján kitöltendő s a meghatalmazó által sajátkezüleg aláírandó.

Budapest, 1887. évi november 26-án.

A magyar országos bank-részvénytársulat igazgatósága.

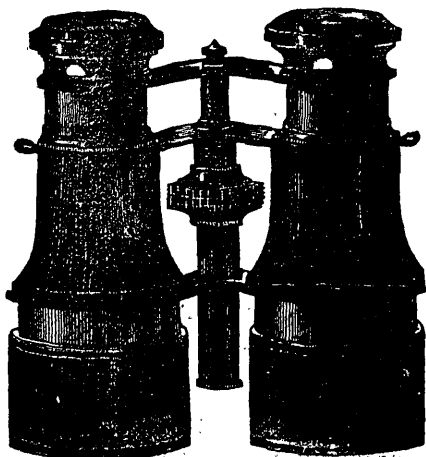
Alapított 1819.

Calderoni és Társa

☞ Budapest ☞

LÁTSZER-RAKTÁR: váci-utca 30. * MŰ- ÉS TANSZER-RAKTÁR: kis híd utca 8.

Ajánlanak a legújabb árúczikkekből:

NŐI SALON LORGNETTEKET, hosszú fogantyúval,
teknősbéka-csontból, igen díszesek és divatosak.

MÜNCHENI SZABADALMAZOTT SZEMÜVEGE-
KET ÉS ORRCSIPTETŐKET.

JÓL MEGÜLŐ ORRCSIPTETŐKET.

SZEMÜVEGEKET FONOTT SZÁRAKKAL.

SZINHÁZI-, KATONAI-, VADÁSZ- ÉS TÁBORI-LÁTCSŐVEKET alumíniumból.

ANEROID-LÉGSÚLYMÉRŐKET bő beosztással.

TEREM- ÉS ABLAK-HŐMÉRŐKET, könnyen leolvashatók.

HIVATALOSAN ELLENŐRZÖTT MAXIMAL LÁZHŐMÉRŐKET.

CZÉLSZERŰ FÜRDŐ ÉS EGYETEMES HŐMÉRŐKET.

FÉNYKÉPÉSZETI KÉSZÜLÉKEKET hölgyek, turisták, festő-művészek stb. számára.

FORGÓ TÖMMUTATÓ-KÉSZÜLÉKEKET, 50 egész 200 képre stb.

Képes árjegyzékek kívánatra bérmentesen állnak rendelkezésre. Írásbeli megbízások pontosan eszközöltetnek.

Nyomatott Márkus Samunál Budapest, Andrásy-ut 12. sz.